

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

Anàlisi temàtica de les cançons i rondalles mallorquines

Margalida Crespí Bennasar

Estudis de Grau d'Educació Primària

Any acadèmic 2014-15

DNI de l'alumne: 43178370X

Treball tutelat per Arnau Reynés Florit

Departament de pedagogia i didàctiques específiques de música.

L'autor autoritza l'accés públic a aquest Treball de Fi de Grau.

Paraules clau del treball: educació musical, educació primària, anàlisi temàtica, cultura popular, cançons i rondalles mallorquines.

Resum

Amb aquesta investigació, ens hem proposat demostrar que és interessant el coneixement de la nostra cultura, la cultura popular mallorquina.

Ens hem centrat amb l'anàlisi de les temàtiques més rellevants, amb més presència dins el món de la cançó popular mallorquina i de les rondalles mallorquines. El coneixement d'aquestes dues temàtiques per separat ens ha cridat l'atenció i ens hem aventurat a comparar-les i a assabentar-nos de quins temes són els que tenen més en comú i quins temes són els que unes parlen o les altres no.

Paraules clau: educació musical, educació primària, anàlisi temàtica, cultura popular, cançons i rondalles mallorquines.

Abstract:

With this research, we have proposed show that it is interesting the knowledge of our culture, the Mallorca popular culture. We have centred with the analysis of the thematic most interesting, with more presence in the world of the Majorcan popular song and of the Mallorca childish tales. The knowledge of these two thematic separately has shouted us the attention and have us dare to compare them and to discover of which subjects those that have more in common and which subjects those that ones speak or the others no.

Key words: musical education, primary education, thematic analysis, popular culture, songs and Mallorca childish tales.

Índex

	Pàg.
1. Introducció.....	5
2. Objectius.....	5
3. Metodologia utilitzada per desenvolupar el treball.....	6
4. Cançons populars de Mallorca.....	6
a. Infants.....	7
b. Adults.....	15
5. Rondalles.....	24
6. Comparació temàtica de cançons i rondalles.....	29
7. Conclusions	31
8. Referències bibliogràfiques.....	32

1. Introducció

La cultura popular i tradicional sovint és considerada de inferior categoria, per aquest fet es va crear la Llei de Cultura Popular i Tradicional¹, per dignificar-la, amb la intenció de garantir la protecció i el foment de la cultura de les nostres illes. La Llei estableix que s'entén per cultura popular i tradicional: el conjunt de manifestacions de la memòria i de la vida col·lectiva dels pobles de les Illes Balears. La cultura popular inclou les manifestacions materials i immaterials, com son: la música, els instruments, els balls, les indumentàries, les festes, els costums, els oficis, la gastronomia, els jocs, les danses,... La cultura popular és molt important per conèixer d'on venim, quines son les nostres arrels.

Tot persona que és vulgui dedicar a la música i a la creació d'aquesta hauria de començar coneixent d'on prové, coneixent la música dels seus avantpassats, de les seves arrels, tal com diu Kodaly l'infant que comença, hauria de fer-ho amb la seva llengua materna musical: cançó popular.

En el cas de les Illes Balears tenim una riquesa cultural molt àmplia i distingida, pel fet de ser illes s'ha pogut mantenir una bona part d'aquesta tradició, sobretot als pobles. Tot i que aquesta tradició costa de trobar recollida en documents, ja que no son molt abundants. Gràcies a autors com: Baltasar Bibiloni, Joan Mòjer, Josep Massot i Planes, Gabriel Janer Manila, Sebastià Trias Mercant.... podem trobar manuals i reculls plens de la nostra cultura.

2. Objectius

L'objectiu principal d'aquest document és analitzar les temàtiques que podem trobar dins la cultura popular. Ens centrarem amb l'anàlisi de les cançons populars i les rondalles que trobem a l'illa de Mallorca.

Analitzar i comparar els temes principals de les cançons i de les rondalles mallorquines, per a conèixer els temes que creaven més inquietud en època passada.

Duta a terme aquesta recerca conclourem quines son les temàtiques més rellevants de les cançons i de les rondalles mallorquines.

¹ Llei 1/2002, de 19 de març de cultura popular i tradicional de les Illes Balears

3. Metodologia utilitzada per desenvolupar el treball

La recerca que durem a terme la realitzarem a partir dels reculls realitzats per diferents autors de les cançons mallorquines. Les rondalles les analitzarem partint de les rondalles mallorquines recollides per en Jordi des Racó.

L'anàlisi de les cançons el mostrarem amb la presentació de la cançó i l'anàlisi temàtica que aquesta presenta, aquesta dinàmica la seguirem amb tots els temes de les cançons que hem trobat als reculls.

Iniciarem amb la temàtica infantil i llavors continuarem amb la temàtica adulta.

Després d'haver analitzat la temàtica que presenten les cançons populars analitzarem les principals temàtiques de les rondalles mallorquines recollides per MN. Antoni Mª Alcover

Finalment realitzarem una comparació temàtica, dels temes de les cançons amb els temes de les rondalles.

El nostre anàlisi recollirà les dades, per a la comparació d'obres recollides completament a Mallorca, illa de la qual ens interessa analitzar la temàtica tradicional que trobem a les cançons i a les rondalles autòctones.

4. Les cançons populars de Mallorca.

Podem conèixer la cultura de diferents maneres, la podem estudiar a través del punt de vista dels autors o la podem viure dia a dia en el nostre entorn. La cultura és composta de molts elements que formen part de la nostra societat. Ara bé, en aquesta petita investigació ens centrarem en la música, la cançó que forma part de la nostra cultura i que ens arriba amb diferents formats des de ben petits. Ens pot arribar com a cançó, cantarella, glosa, toc de xeremies, cançó acompanyada d'un grup instrumental...

Des de la infantesa la cultura musical es ben present en les nostres vides, aquests darrers temps, però la cultura popular s'ha vist agreujada per la influència dels mitjans de comunicació, pels dibuixos televisius i les seves melodies aferradisses. Aquest fet ens du a la pèrdua d'identitat de la nostra societat, la qual es veu influenciada per cultures provinents d'altres llocs, com són: Anglaterra, Xina, Japó, Amèrica, i sense anar tan enfora la cultura castellana de la península.

Des de l'escola hem d'intentar conservar la nostra cultura, però també necessitem ajuda de casa, ja que sols, no podem dur una tasca tan important com la de mostrar quines són les tradicions, cants, indumentàries, costums que realment formen part de la cultura mallorquina.

Per inculcar la cultura és important que és faci ja de ben petits a través de cançons, celebració de festes... per tant és necessari viure el que és la cultura d'aquí. Podem iniciar els més petits amb cançons populars que han anat passant de padrins a pares, a fills, a néts... Dins aquesta cultura hi ha molts de tipus de cançons, ara bé, podem tenir en compte diverses classificacions fetes per diferents estudiosos.

a) Infantils

Les cançons infantils segons Crivillé (1981:1): el repertori infantil “ és integrat per dos grans grups de cançons: el primer, les melodies que són cantades pels mateixos infants: cançons de joc, fórmules eliminatives, cançons de tipus màgic, cançons per a la dansa infantil, etc., el segon, les tonades que la societat dels adults dedica als infants, amb preferència les moixaines infantils, els jocs i les cantarelles de les mares, les cançons mimètiques i etc.”

Al llibre “Serra Mamerra” elaborat per un grup d'estudiosos de la música classifica les cançons seguint una altra temàtica, ho fa de la següent manera: 1. La persona: 1.1 Cançonetes sobre el cos, 1.1.1 Comptar amb els dits de la mà, 1.1.2 Per jugar amb la mà de l'infant, 1.1.3 Altres parts del cos, 1.2 Noms propis, 1.3 Oficis. Professions, 1.4 Accions, 1.4.1 Cançonetes de bressol, 1.4.2 Per jugar a engronsar l'infant, 1.4.3 Cançons de burla, 1.4.4 Cançonetes per moure's 2. Els aliments, 3. Els vestits, 4 Jocs. Esplai. Esports, 4.1 Cançons enumeratives, de triar i d'altres jocs, 5. La salut, 6. L'habitatge, 7. Cançonetes d'animals, 8. Plantes, 9. Llocs i coses dels llocs, 10. Els mitjans de transport i comunicació, 11. Cançonetes de la natura i els seus fenòmens. El temps. El cicle de l'any.

Aquesta segona classificació és molt més detallada que la que fa Crivillé. La classificació de Crivillé es basa amb l'objectiu de la cançó, és una classificació més general, en canvi la d'aquest grup d'autors que ha realitzat el llibre “Serra Mamerra” és una classificació temàtica, podríem dir, amb molt de detall ja que dins la classificació general fan una subclassificació.

Aquestes cançons ens serveixen per educar els infants i per donar-los a conèixer coses, llocs, tradicions d'una manera divertida i entretinguda. Anem a analitzar un parell de cançons dels temes més rellevants:

1. Cançonetes sobre el cos

Mamballetetes

Mamballetetes
Toca manetes,
Toca-les tu,
Que les tens petitetes.
Ding-dirinding
Les faves a quatre,
Les guixes a cinc.

Aquesta cançó al mateix cop que ensenyem una cançó tradicional a l'infant juguem amb les seves mans i li fem fer moviments que el sorprenen si és el primer pic que ho sent. Moltes vegades aquestes cançons els criden l'atenció i llavors volen repetir l'experiència. El tema és una mica ambigu, ja que no està molt definit, mescla les mans amb les faves i altre part del cos o la interpretació que jo don a la paraula "Guixes" és un adjectiu descriptiu.

2. Noms propis parentiu

En Joan quan va arribar

En Joan quan va arribar
Amb aquelles sabatotes
Encalçava ses al·lotes
Per darrera el campanar.

Sa mare li va pegar
Amb un mànec de granera,
Va trencar la greixonera
I no pogueren sopar

En aquests dos versos ens parla de les polissonades que fa en Joan i la resposta que la mare li dona als seus fets, que la resposta du conseqüències negatives tant per la mare, com per el fill. És una cançó divertida, que als infants els agrada per la intenció que té de mostrar-nos el que no està be, encara que els nins només veuen que en Joan encalçava les nines i que això a la mare no li va agradar.

3. Oficis. Professions

El sereno ha mort un moix

El sereno ha mort un moix
I l'ha duit a nes Socors:
Ha comprat un cèntim d'oli
I un panet de dos.
Per dinar, per sopar,
Per la nina no n'hi ha.
Uè! Uè!
No ploris nineta
Que encara n'hi ha!

Aquesta cançó pertany al grup de professions, el tema d'aquesta son els fets que du a terme el sereno, que era un home que s'encarregava de fer córrer les notícies pels pobles, d'encendre i apagar els fanals, de vigilar que no passes res estrany per la nit. En aquest cas, segons la meua interpretació, el que pretén aquesta cançó és fer gràcia amb la lletra i a l'hora ser divertida perquè cridi l'atenció als infants.

4. Accions

Horabaixa post el sol

Horabaixa post el sol,
Plorinyava l'infantó
No ploreu, angelet, no,
Que ta mareta no ho vol;
No ploreu, angelet, no,
Que tamareta no ho vol.

No-ni-ni, no-ni-no,
Una engronsadeta pel meu petitó.
No-ni-no,
Una engronsadeta pel meu petitó.
No-ni, no-ni,
No-ni-no, no-ni-no,
No-ni-no, no-ni-no.

Aquesta una cançó de bressol, la qual s'utilitza per a dormir els infants. El tema és la son, el moment en que l'infant es posa a plorar perquè no es pot adormir. La cançó fa una descripció del moment que viuen i l'acció que fa la persona encarregada de guardar l'infant perquè aquest s'adormi i no plori més.

5. Els aliments

Peix, peixet

Peix, peixet

De la canya de la canya

peix, peixet

de la canya al sarronet.

Cançó breu la qual fa referència a dos temes, el tema dels aliments ja que ens parla del peix, i el tema de les accions, la pesca, segons el meu punt de vista és una cançó que ens descriu l'acció de la pesca i el viatge que fa el peix des que està dins l'aigua i arriba al nostre sarró, bossa de pell que s'utilitzava per transportar menjar. És una acció ràpida i curta ja que sols passa per la canya i va directament dins el sarró.

6. Els vestits

Els esclots d'en Pau

Els esclots d'en Pau

fan guerra a sant Joan;

Sant Pere li va darrere

amb el tripi-tripi-trap.

Aquesta cançó és un tant metafòrica, ja que el tema, si l'agafem tal com està escrit no te gaire sentit, perquè els esclots son un tipus de sabates de fusta i cuir, i no és molt versemblant que unes sabates provoquin una guerra. La paraula guerra en aquesta cançó s'utilitza de sinònim de renou. És una cançó sense gaire sentit ja que ens descriu con un nin fa molt de renou quan camina.

7. Jocs. Esplai. Esports

Comprau peix

- Comprau peix.
- Ja l'hem comprat.
- Rentau-lo.
- Ja l'hem rentat.
- Fregiu-lo.
- Ja l'hem fregit.
- Menjau-lo.
- Ja l'hem menjat.
- Beveu aigua.
- Hi ha una mosca.
- Beveu vi.
- Hi ha un mosquit.
- Beveu vo bo.
- Ui! Que és de bo.

Renta que renta,

Que l'aigua és calenta.

Tots a dormir

Fins dema de matí.

- Qui s'ha compixat en el llit?

Aquesta és una cançó on el tema és el sopar de peix, descriu les passes que fem per sopar. És un joc que es juga asseguts al terra amb rotllo i n'hi ha un que està dret i va fent voltes per defora del rotllo i va fent les preguntes i els que seuen contesten. El que està dret du una penyora amb la mà i quan la cançó diu "tots a dormi" tothom ha de tancar els ulls i acotar el cap, el que està dret deixa la penyora a darrera algú i quan la cançó diu "qui s'ha compixat en el llit" tothom ha de mirar al darrere per veure si ell te la penyora i si la troba l'ha d'agafar s'ha d'aixecar i ha d'encaçar el que estava dret, aquest ha de córrer fins que arriba al lloc del que s'ha aixecat i s'ha de seure i l'altre ha de tornar a començar el joc. És un joc molt divertit i entretingut.

8. La salut

Plorau, plorau, ninetes

Plorau, plorau, ninetes
que el ruc està malalt.
Té mal a la poteta
i el ventre li fa mal.
No pot menjar civada
sinó pinyons pelats.
No pot dormir a l'estable
sinó en coixins daurats.

El tema principal és la pena que senten els infants quan algú es posa malalt, en aquest cas per escenificar-ho empren un ase. És fa la descripció del que li passa a l'ase que està malalt i com l'han de cuidar perquè es posi be.

9. L'habitatge

A la cadireta

A la cadireta,
a la cadiró,
no menjaràs xulla,
ni botifarró!

Aquesta cançó parla del tema del comportament, ens dona a entendre que si no t'asseus no tindràs algun privilegi, el privilegi el simbolitzen amb la ingesta de xulla i botifarró.

10. Cançonetes d'animals

Marieta vola, vola

Marieta vola, vola

Tu que portes camisola.

Si m'ensenyas el camí del cel

Et donaré pa i mel.

Estrofa que parla d'un animal, en aquest cas la marieta. l'infant li canta perquè emprengui el vol i li mostri el cel i si ella ho fa la recompensarà amb el que li agrada a ella que són les coses dolces.

11. Plantes

Poma midora

Poma midora,

que assalten la torre,

els moros vindran,

i t'agafaran, a tu i a mi;

Margalideta,

vés-te'n tu d'aquí

Aquesta cançó té una temàtica un tant racista, pel que diu de que els moros t'agafaran, tot i que és una cançó que no pretén ofendre a ningú. En aquesta classificació està dins l'apartat de la fruita ja que al principi anomena la poma. És una cançó eliminadori, serveix per triar a algú.

12. Llocs i coses dels llocs.

El gegant del pi

El gegant del pi
ara balla, ara balla,
el gegant del pi
ara balla pel camí.

El gegant de la ciutat
ara balla, ara balla
el gegant de la ciutat
ara balla, pel terrat.

La geganta d'Alaró
ara balla, ara balla,
la geganta d'Alaró
ara balla pel balcó.

El tema és que un gegant o una geganta ballen pels diferents llocs els quals rimen amb el seu lloc d'origen, podem observar que el gegant del pi balla pel camí, el gegant de la ciutat balla pel terrat, la geganta d'Alaró balla pel balcó. D'aquestes estrofes en podrien fer tantes com paraules que rimen sens acudeixin.

13. Els mitjans de transport i comunicació

Si la barqueta es tomba

Si la barqueta es tomba
nena no tinguis por,
alça la corda enlaire
i canta una cançó.

Dilluns,
dimarts,

dimecres,

dijous,

divendres,

dissabte,

diumenge

La cançó parla d'una barca i descriu el que has de fer si aquesta tomba, no és una lletra molt real però el que interessa és que els infants les entenguin tot i que el contingut sigui un tant imaginari. Aquesta, és una cançó de botar corda.

14. Cançonetes de la natura i els seus fenòmens. El temps. El cicle de l'any.

L'arc de sant Martí

L'arc de Sant Martí,

la pluja, la pluja;

l'arc de Sant Martí,

la pluja és aquí.

Cançó que parla del temps i dels indicis que en dona el cel per saber com canviarà el temps. Aquesta concretament parla de l'arc de Sant Martí el qual sabem que surt quan plou i fa sol, per tant si fa dol i el veiem és perquè plou no molt lluny.

b) Adults

Per als adults la temàtica de les cançons és centra en la vida quotidiana, parlant de feina, amor, festes, tradicions. La temàtica a la qual trobem més cançons és l'amorosa, sigui per un amor correspost, per un amor no correspost, per un amor perdut... A la cançó popular Josep Massot i Planes al llibre "cançoner musical de Mallorca" fa la classificació de les cançons de la següent manera: Primera part: Feines del camp, Feines agrícoles sota teulada, Tonades de feines complementàries. Segona part: Balls populars 1. Balls a l'estil del país, anomenats balls de pageses, 2. Balls de figures. Tercera part: tocases de xeremies. Quarta part: cançons romancesques i codolades. Cinquena part: Ximbomba i tonades del glosar. Sisena part: cançons profanes d'origen religiós,

cançons religioses populars 1. Nadal, 2. Setmana Santa, 3. Sant Antoni, 4. Pasqua, 5. Goigs i Cobles. Setena part: cançons de bressol, cants infantils. Vuitena part: Cançons diverses.

Recercant he trobat un altre llibre anomenat “Cançons popular mallorquines” escrit per: Joan Mòjer i Sebastià Cardell, el qual fa una classificació més detallada que la que he vist al llibre de Massot. Aquesta classificació és la següent: Primera part: AMOROSSES 1. Absència, 2. Amor i mort, 3. Desig, 4. Lloança de la bellesa, 5. Sofriment per amor, 6. Festeig, 7. Gelosia, 8. De picat. Segona part: ANIMALS 1. Aviram, 2. Bestiar boví, 3. Bestiar cabrum, 4. Bestiar equí, 5. Mamífers de garriga, 6. Moixos, 7. Ocells, ARTS I OFICIS: 1. Balls, 2. Caçadors, 3. Cantadors i glosadors, 4. Comerciants, 5. Feines casolanes, 6. Jocs i entreteniments, 7. Menestrals, 8. Militars, 9. Músics, 10. Professions liberals (comares, missers i notaris), 11. Serveis públics (batles, jutges, saigs), ASTRES I TEMPS: 1. Astronomia, 2. Meteorologia, 3. Pas del temps, CAMPEROLES: 1. Anyades i esplets, 2. Arbres i fruits, 3. Cereals. 4. Eines, 5. Feines, 6. Gent foravilera, 7. Herbes i flors de jardí, 8. Herbes i plantes d’horts i boscanes, 9. Terror, CASA I VESTIT: 1. La casa, 2. Indumentària, DANSES: 1. Cançons de copeo, 2. Cançons de parado, ENDEVINALLES O DÈCIMES DESBARATADES: 1. Endevinalles, 2. Dècimes desbaratades, HUMORÍSTIQUES I SATÍRIQUES: 1. Humorístiques, 2. Satíriques. Tercera part: LOCALITAT: 1. Fora Mallorca, 2. Mallorca, MARINA: 1. Mariners, 2. Pescadors, 3. Sirenes, NARRATIVES: 1. Fets delictius, 2. Fets històrics, 3. Fets meteorològics, 4. Morts, NOMS PERSONALS, Religioses: 1. Darrerries de l’home, 2. Doctrina, 3. Església, VIDA HUMANA: 1. Cos humà, 2. Edats, 3. Feina i descans, 4. Malalties, salut i mort, 5. Menjar i beure, 6. Qualitats i accions intel·lectuals i morals, 7. Vida familiar i social.

Aquesta classificació és molt semblant a la que aplica la de “Serra Mamerra” amb les cançons infantils, una classificació molt detallada.

D’aquestes dues classificacions, he escollit la de Joan Mòjer que és la més extensa i la qual també inclou els temes que recull Josep Massot i Planes.

Primerament dir que aquestes cançons son molt curtes, la gran majoria estan compostes per 4 versos que rimen de 2 en 2, ABBA, ABAB, i fan una rima consonant. També podem trobar estrofes més llargues ABAAB, ABBBA, i la rima assonant, però no abunden tant com les de rima consonant. Una altre manera d’anomenar aquestes cançons és anomenar-les gloses, que és la denominació que els donam a Mallorca.

Trobem les següents classes de gloses:

1. Amoroses

Es dissabte és desitjat
de sa setmana cossera;
fadrí que està enamorat
amb devoció l'espera.

Uns dels temes més abundants, que te alguna influència amb tots els altres temes, és el tema amorós. És un tema que dona joc a moltes vessants, ja que existeixen molt de tipus d'amors: amors juvenils, amors madurs, amors correspostos, amors no correspostos, amors tràgics, amors alegres, amors desolats... en el cas d'aquesta cançó trobem un amor que encara s'inicia, un amor jove, el qual espera amb emoció que arribi el cap de setmana per veure l'enamorada.

2. Animals

Es puput i es mussol
tots dos fan una tonada:
es puput canta amb so sol
i es mussol de vetlada

El tema dels animals el trobam també mesclat amb altres temes, no és molt abundant, tot i que a gloses/cançons del camp moltes vegades, per no dir quasi sempre, surt a lluir el tema de les bísties, les quals fan feina per els pagesos per dur a terme les tasques més feixugues. En aquest cas la glosa va dedicada a un altre tipus d'animal, com és el puput i el mussol, animals de ploma que no tenen una utilitat per al treball del camp, però si que ens indiquen quan es de nit o de dia, ja que el puput és un animal diürn i el mussol nocturn, així que quan els sentim cantar sabem si el sol és post o no.

3. Arts i oficis

I jo llaurava amb en vermei
i amb sa Banyà voltada
i feia millor llaurada
i que vos, l'amo, amb so parei

Com no potser d'altra manera les gloses d'aquest tema ens parla'n del treball. Podem observar, com ja he dit anteriorment, que la bístia surt a la glosa ja que gràcies a ella, en aquest cas, el pagès pot dur a terme la feina del camp que ha de realitzar. la glosa que he posat, ens parla de la llaurada, de l'eina que utilitza. Aquesta glosa em dona entendre que podria ser una dona la que la canta, ja que interpret que hi ha una mica de picat amb un altre pagès.

4. Astres i temps

Ja no hi ha res com sa lluna
en sa nit per dar claror,
ni estrella amb més resplendor
com es sol devers la una.

Aquest tema és més abundant a la modalitat del temps, ja que el pagès, que era el qui observava el cel, sabia quan venia el mal temps o si tendrien una jornada agradable de feina. D'aquest tema no en son molt nombroses les composicions, tot i que en podem trobar un grapat. Als astres hi ha manco composicions ja que aquests no eren molt presents en el treball del dia a dia. El temps és qui recull més cançons, sobretot el mal temps, ja que era aquest que moltes vegades desbaratava els pagesos a l'hora d dur a terme el treball del camp. Aquesta cançó ens parla del sol i la lluna de la seva virtut d'il·luminar amb el seu màxim esplendor durant la nit o el dia.

5. Camperoles

Sa figuera alacantina
és a mitges amb mumare;
sa verdal és de mon pare
i sa roja de sa padrina.

Tema molt abundant, trobam gloses a totes les feines del camp, els cultius, els arbres, a les plantes, als foravilers, als camps... en aquest cas la cançó va dedicada a les figueres, especialment a tres tipus de figueres. L'alacantina, la verdal i la roja, són tres de les moltes castes de figueres que podem trobar al camp mallorquí.

6. Casa i vestit

Sa major du rebosillo;
sa segona du volant;
sa tercera, esperit-sant
i sa quarta cordoncillo.

Tema el qual fa referència a la indumentària d'època passada, tot i que en aquesta cançó hi fa referència de manera metafòrica ja que cada peça pertany a una classe social determinada, el rebosillo pertany a la classe pagesa, el volant a la classe benestant, l'esperit-sant, no és cap tipus de indumentària, en aquest cas ens diu que la tercera és monja, com el cordoncillo, que tampoc és cap peça de roba, és una joia, representa a la classe alta.

7. Danses

Mirau-lo com balla
an aquest bergant:
un bot per enrere
i un per envant.

Tema dedicat a la diversió, al passa temps d'antany, que era el ball de bot, manera que tenien d'entretenir-se i fer bulla. També s'utilitzava com a eina de festeig, els joves l'utilitzaven per acostar-se a les al·lotes, com més gràcia tenia un jove ballant, més admirat era per les al·lotes i les al·lotes igual, com més "salero" tenien i més gràcia, més admirades eren.

8. Endevinalles i dècimes desbaratades

Tu qui ets homo entès,
de lletra no en passes falta;
un dins s'altre, un dins s'altre,
fins a deu, i no saps què és.
= El rosari

Aquí trobam un altre passa temps d'antany, les endevinalles, les quals compostes per quatre o cinc versos descriptius rimats, els quals ens donen dades de com és una cosa i nosaltres, a través de les pistes, hem d'endevinar que és.

9. Humorístiques i satíriques

Es comptes a casa externa
sempre baten i van bé.
Qui a casa seva els ha de fer,
molts de pics s'engalaverna.

Aquest no és un tema molt tancat, ja que és pot parlar de qualsevol cosa, el que tenen en comú totes les cançons classificades com a humorístiques i satíriques és que fan burla d'alguna cosa o critiquen alguns fets de la societat. Si observem la que tenim d'exemple és una crítica a aquelles persones que els agrada xafardejar i dir la seva a casa d'altre.

10. La localitat

Galilea, lloc ventós,
Maria, no hi cal anar,
dia de vent han d'anar
aferrats de dos en dos.

Tema que ens parla dels diferents punts geogràfics de les illes, ens parla de la seva bellesa, de les característiques que tenen cada un dels llocs, com per exemple ens presenta aquesta cançó, Galilea com a lloc ventós, característica destacada d'aquest punt geogràfic ja que és un punt elevat.

11. Marina i pesca

Estimada, vos sou l'ona
de sa vorera de mar
i en sentir-vos cantar,
el bon mariner s'entona.

Tema que parla de la mar, de les vivències d'aquelles persones que treballen en ella. En aquest tema també trobem referències mitològiques, trobem que és parla de sirenes.

En aquesta cançó podríem parlar que fa referència a algun ser estrany que canta una dolça melodia per tranquil·litzar els mariners.

12. Narratives

Com la reina va venir,
tot eren flocs i banderes:
vint-i-quatre cavalleres
li sortiren a camí.

Tema el qual es basa en fets històrics, meteorològics, delictius, assassinats... en aquesta mostra el fet és històric, ja que parla de l'arribada de la reina, de com estava tot engalanat.

13. Noms personals

No hi ha rosa aleixandrina
ni ramell amb tanta olor
ni mel amb tanta dolçor
com es teu nom, Catalina.

Noms de persona, aquest és el tema, per fer la cançó se'ls relaciona amb coses, és fan comparacions, descripcions, metàfores, basades amb els noms, algunes vegades també fan referència a la persona que te aquell nom. En el cas exposat, fa la descripció d'una flor, de la bellesa d'aquesta i ho compara al nom de Catalina.

14. Religioses

Sant Antoni va per mar
sonant una campaneta;
i sa seva porcelleta
es peixos vol agafar.

Tema el qual inclou tots els temes relacionats amb l'església: les persones que formen part d'ella, els sants, les imatges, les festivitats religioses, la doctrina.

La cançó escollida ens parla de Sant Antoni i de l'animalet que l'acompanya que és la porcelleta, la qual sempre l'acompanya com a agraïment del que va fer el sant per ella.

15. Vida humana

Qui té ses cases a Plaça
està bé, si té doblers;
si no en té, és a s'enrevés,
perque sent s'olor des peix
i sa talent no s'espasa.

Aquest tema inclou tot el que te a veure amb la persona humana, el cos, l'edat, la feina i el descans, les malalties, la salut, la mort, el menjar i el beure, accions intel·lectuals i morals, la vida familiar i social. La cançó recollida en parla de la bonança i la comoditat de la gent dependent del seu benestar econòmic.

Aquest recull fins en aquest punt no esmenta en cap moment melodies ni ritmes per a la divulgació d'aquestes cançons, però al final del llibre hi ha un petit apartat on recull 26 tonades diferents dividides en sis temes diferents que aquests son: Cançons de treball, Romancer, Temes variats, Nadal, Festes diverses i Cançons de panades. A diferència del llibre de Massot on tot el recull de cançons està fet amb les melodies corresponents i algunes cançons amb variants melòdiques, dependent de si les ha recollides a diferents pobles. La classificació la fa per temes, com ja he exposat anteriorment, és molt semblant a la de Mòjer tot i que no son ben be els mateixos temes. Un exemple del que he esmentat de la diferència de ritme i petita variació que podem trobar d'un poble a un altre de la mateixa cançó la podem observar al següent exemple:

61 **Andantino** Binissalem
Julià Rosselló, 14-11-1909

Ve - nim de sa ve - re - ma - da i a
pos - ta te - nim pocs jocs. Es réms són pe - tits i
pocs, i ma - la nit que hem pas - sa - da, i
ma - la nit que hem pas - sa - da. Ve - nim de sa ve - re - ma - da.

La que segueix, igual que aquesta, és més acadèmica i cantada per les pàgesses més instruïdes o amb més pretensions.

59 **Allegro moderato** Consell
Bernat Pol, 15-1-1910

Ja ve - nim de sa ver - ma - da, sa -
beu que te - nim pocs jocs. Es reims són
pe - tits i pocs, i ma - la nit que hem pas -
sa - da, i ma - la nit que hem pas - sa - da.
Ve - nim de sa ve - re - ma - da.

Es troba també la versió que segueix.

Com podem observar el ritme és més ràpid a Binissalem que a Consell on trobem un ritme més lent, també hi trobem una prolongació de la lletra amb un “Ja”, també trobem una petita modificació de la lletra.

Aquestes petites diferències són les que podem observar entre els diferents pobles si comparem una mateixa cançó.

5. Rondalles

La cultura popular té diferents vessants, fins ara hem vist la vessant musical, la cançó, la glosa, a continuació hem fet una petita investigació sobre els temes principals de les Rondalles Mallorquines d'en Jordi des Racó pseudònim de MN. Antoni Mª Alcover. Hem de dir que les rondalles tenen una temàtica molt variada ja que és complicat dins les 430 rondalles editades dins la col·lecció *Rondalles Mallorquines, d'en Jordi des Racó* trobar dues rondalles amb la mateixa temàtica. Els personatges de les rondalles, son personatges característics amb una vessant especial, i característica de cada un. Seguidament exposo una mostra de rondalles amb el tema i els personatges més característics de les rondalles.

Sa titina i sa geneta: rondalla que ens parla de l'amistat i la traïció d'aquesta.

Tracta d'una geneta que se vol menjar una titina i aquesta per que no se la mengin li promet menjar, però la geneta no s'assacia amb un pic i el segons pic la titina li te una trampa i la geneta i cau. La titina diu “ no hi ha remei! Qui mal fa, mal trobarà!

Aquesta és una mica la moralitat de la història.

Madò Fenoïassa i los seus: parla de l'estatus social que te una família.

Una família vivia a un poble i tenien uns malsnoms que no els agradava gens, van canviar-se de poble per que ningú els conegués i poder millorar el seu estatus social, els convidaren a un ball, i allà s'enfadaren uns amb els altres i es cridaren pel seu malnom, això feu que la gent els conegués tal i com eren.

La moralitat de la història és que un no pot intentar semblar el que no és.

Mestre Jaume Figuereta: ens fa reflexionar sobre el actes que duim a terme i dona una lliçó al que actua sempre malament.

Un fuster sempre anava gat, els amics cansats d'avisar-lo un dia l'agafaren el vestiren de frare i el dugueren a un monestir, quan s'aixeca al mati no sabia on es trobava i el altres frares tampoc sabien qui era, quan li demanaren els envià a casa seva i els digué que si no hi era mestre Jaume que era ell, i si hi era que no sabia qui era i que el podien penjar. I anaren i sa dona els va dir que no hi era, misteri resolt, des d'aquest dia no torna a tastar l'alcohol.

La moralitat d'aquesta història és que hem de ser conseqüents dels nostres actes.

Es cavall del rei: parla de l'estima que te el rei al seu cavall.

El rei te un cavall al que s'estima molt, però aquest està malalt, el rei ja no sabia que fer i envia els criats amb el cavall a vorera de mar i els diu que, qui torni per dir-li que el cavall és mort, el matarà a ell. Parteixen i després d'un temps el cavall és mort i els criats per no morir lloguen un purando perquè li conti. Aquest va al rei i utilitza l'enginy per que el qui digui que el cavall és mort sigui el rei i així salvar la pell.

Aquesta rondalla ens ensenya que és més important l'enginy que la força.

Un pas que li succeí a Sant Pere amb el Bon Jesús i ets altres apòstols: ens parla de Sant Pere i els seus fets.

El Bon Jesús i els seus apòstols anaven pel desert i afamegats, Jesús digué que agafessin una pedra i pugessin la muntanya darrera ell, quan foren d'alt el convertí la pedra amb pa i tots es pogueren assaciar manco Pere que va agafar una pedra molt petita. Uns dies després Jesús feu el mateix els encomana que agafessin una pedra i pugessin la muntanya darrera ell, Pere aquest pic agafar la pedra molt grossa i els altres l'agafaren iguala que l'anterior, pensant que Jesús la convertiria amb pa, quan foren a d'alt Jesús els digué que s'asseguessin a damunt i Pere se penedí d'haver agafat aquella pedra tan gran.

El que ens demostra la rondalla que l'avarícia no és la millor consellera.

Una qui no volia pastar: Relata el que els passa a una parella de ganduls.

Un home li diu a la seva dona que demà haurà de pastar, per que ja no queda pa, ella li diu que si vol pa que pasti ell, amb això que arriben a l'acord que el que primer xerri l'endemà haurà de pastar. Arriba la nit, i cap dels dos ha dit un sol mot, arriba el mati i cap dels dos s'aixeca del llit per no haver de parla amb ningú, els veïns preocupats va a cercar el batlle, entre a la casa els troben al llit, ulls clucs i pensen que son morts, van a cercar dues caixes i els traginen al cementiri, quan els enterren decideixen que l'home anirà davall ja que és més feixuc i en aquest moment l'home parla, tothom arranca a córrer i la dona li contesta que li toca pastar.

Aquesta rondalla ens ensenya fins on pot arribar l'orgull dut a l'extrem.

S'homo i es lleó: conte la història d'un home que troba un lleó.

Un home trobe un lleó embarassat pel bosc, aquest li demana que l'ajudi, l'home li diu que no perquè quan el desfaci se'l menjarà, el lleó li promet que no, i així ho fan l'home

desfà el lleó, i camina caminaràs el lleó te gana i li diu a l'home que se'l menarà, l'home li diu que faltará a la seva paraula, l'home li proposa de cercar algú i contar-li la història i que aquest decideixi que ha de fer el lleó. Així ho fan troben un homo i li conten i l'home demana al lleó si tot sol s'hagués pogut desfer, el lleó diu que no ho sap, l'home proposar tornar al lloc on era i tornar-se embullar i si es desfà sol es podrà menjar l'home i si necessita ajuda no. Van cap el lloc i l'enrevolten ben enrevoltat, i el lleó no fou capaç de sortir.

Aquesta rondalla en ensenya que si no volen tenir males conseqüències he de complir amb la nostra paraula.

Un misser atabacat: conta la història d'un misser que dona un consell.

A un home li reclamaven uns doblers que li havien deixat i el dugueren davant un jutge, però antes va ser aconsellat per un misser el qual li digué que quan li fessin una pregunta es possés a xiular, i el donarien per boig. I així ho va fer i el jutge el donà per boig. El misser va fer-lo de veure per a cobrar el consell i quan ni parlà l'home es posà a xiular.

La moralitat de la història és que, qui mal consells dona conseqüències rep.

Un qui troba sabata de son peu: És la història d'un desvergonyat.

Un home que bravejava molt, un dia estava amb una colla d'amics i va arribar un capellà, tots s'aixecaren a saludar-lo i ell li demana l'a ma per besar-li, el capella com a recompensa li va donar un albercoc i aquell home és va empegueir molt.

La rondalla ens fa veure que l'home te la intel·ligència per utilitzar-la i per saber fins a qui punt pot arribar.

En Trompetet: És la història d'un nin molt petitó.

Una dona tenia un fill molt petitó, i un dia se n'anà a cavar cols, el nin es va posar davall una col i el bou es va menjar nin i col, sa mare el cercava per tot desesperada fins que va sentir que el nin parlava de dins el ventre del bou. Sa mare sense saber que havia de fer, es va seure devora el bou a esperar que aquest buidés l'estomac i el nin sortís. I així va ser, el bou buidar l'estomac i el nin va sortir ben brut.

La moralitat de la història és que quan tenim infants baix la nostra responsabilitat no ens podem despistar un moment.

Dos qui duien conversa enrera: conta la història de dos amics que feia molt que no parlaven.

Dos amics, de Manacor, que feia molt de temps que no parlaven, un dia quedaren per anar a Palma plegats i així podrien parlar de tot el que duien endarrerit, cadascun amb el seu cavall. El dia que havien quedat a mitja nit varen partir cap a Palma, de tot el camí no badaren boca, arribaren a Montuïri i un digué que el sol ja sortia, i l'altre fins que no foren a la Palma no li contestar.

Aquesta rondalla ens ensenyar diferents coses: primerament que a vegades el que considerem amics realment no ho son, o per altre banda que el que pensem que és important que hem de contar al nostra amic realment no és res, vol dir que no és tan important com pensàvem.

En Pere tort: És la història d'un jove que volia la princesa per esposa.

Un rei cercava pretendent per la seva filla, i va anunciar que, qui li digues un endevinalla a la princesa i aquesta no l'endevinava, es casaria amb ella i si la princesa l'endevinava li tallaria les orelles. En Pere va decidir partir sa mare li donà una coca enverinada per si un cas la princesa endevinava la seva endevinalla, no li tallessin les orelles, sinó que moris. Pel camí l'ase es menjà la coca i va morir, dos corbs es menjaren l'ase i van morir, dos morts de fam es menjaren els corbs i moriren, en Pere mort de fam va tirar una pedrada a una llebre i va ser plena i se menjà la llebre i les llebretes. Quan arribà a palau va dir l'endevinalla a la princesa i aquesta no va saber la resposta. Però la princesa no es volia casar amb ell per que era tort. El rei, però, va haver de complir la seva paraula. En Pere era tors per que de més jove va caure i el cap li va quedar enterrat al terra i haver-so de desenterrar amb una xapeta i és va ferir un ull. La moralitat de la història és que els homes de paraula no poden faltar a aquesta.

En Pere de sa coca: La història d'un home que te relació amb la mort

En Pere va dir que si hi havia una bona anyada faria una com una roda de carro. I així va ser hi va haver bona anyada i en Pere va fer la coca, quan la tengué feta van passar el bon Jesús i Sant Pere, ni demanaren un tros, però ell va dir que no per que ells feien parts i quarts, després va passar el dimoni, també ni va demanar però ell també li digué que no, per que ell també fa parts i quarts. En Pere menja que te menja quan ja en tenia mitja passa la mort i ni demana i ell li diu que si perquè ell no fa parts i quarts. La mort que n'hagué menjat per fer-li la gracia li va dir que quan ves un malalt amb un mosca

que li rondava es peus volia dir que en tres dies es moriria i si li rondava el cap, que en tres dies es curaria. En Pere amb aquest coneixement va fer-se passar per metge i guanyà molt de doblers. Un dia la mort l'anà a visitar i el dugué a veure el seu jardí i li va dir que el temps se li acabava, en Pere ni va demanar més, però la mort li va dir que nom, que ell li havia donat coca per que era justa i així ho havia de ser. Al cap de poc temps en Pere morí.

Aquesta història ens ensenya que la justícia ha de ser igual per a tots.

El rei i un carboner: la història d'un carboner que sorprèn a un rei.

Un rei caçava pel bosc i va trobar un carboner, aquest se'n va riure de la feina de carboner per que no podia ser mai que el que treia li bastes per viure. El carboner li va dir que li bastava per pagar deutes, per fer préstecs i per tirar per la finestra. El rei quan va sentir l'explicació que li va donar el carboner sen anà tot meravellat amb la coa entre les cames.

La moralitat d'aquesta història es que no ens hem de riure del treball dels altre perquè no sabem mai com de be els pot anar la vida.

Un solleric: És la història d'un home que tenia oliveres.

Un any a Sóller va fer molta neu i un home tenia un sementer de oliveres joves, quan s'aturà de fer neu l'home va anar a veure les oliveres i les trobà totes esbrancades. Desesperat aquell home alçar el cap i digué:” oh Déu meu!... totes ses coses sabeu fer, fora una: d'exseciar, no en sabeu gens gens!

Aquesta rondalla ens ensenya que un cop de temps mal donat ens pot espenyar tot el que tenim.

En Joanet de sa gerra: Conta la història d'una família.

Una parella amb set fills vivia dins una gerra, un dia caigué una bajoca de faves dins la gerra i un fava quedà sembrada, aquesta va créixer fins el cel i el pare, en Joanet va anar a veure el bon Jesús enviat per la seva dona per demanar-li una millorança a la seva vivenda, així fins a tres vegades, cada vegada demanava més aquesta dona. Llavors quan va tenir una casa luxosa, en Joan va haver de pujar al cel a demanar un ofici, hagué de pujar fins a tres vegades a demanar oficis primer va demanar ser metge, llavors, batlle i llavors rei, però així i tot a la dona no li acabava de fer el pes i va tornar a enviar en Joanet per amunt a demanar al bon Jesús una millorança, però aquesta vegada la

dona va exigir massa i Jesús va decidir tornar-los a l'inici dins la gerra que era allà on estaven millor.

La moralitat d'aquesta història és que l'avarícia no és bona i moltes vegades torna a la nostra contra.

6. Comparació temàtica de cançons i rondalles.

La cançó popular és pot classificar més fàcilment ja que és de mida curta i normalment només mostra un tema, en canvi la rondalla és de mida més extensa i no es tan clara la definició del tema. Tot i això, a cada rondalla li podem atorgar un tema, tot i que no hi ha dues rondalles amb el mateix tema, vist de la mateixa vessant. Trobem temes que coincideixen en les cançons i en les rondalles, la temàtica de les cançons vida humana, a les rondalles la trobem arreu, arreu ja que és el que dona vida a aquestes, ben poques rondalles no tenen aquest tema. La temàtica amorosa és molt abundant en les dues vessants tant a la cançó com a la rondalla, dins el tema amorós trobem diversos subtemes d'aquest n'hi ha que son compartits amb les rondalles com per exemple a la rondalla *L'amor de les tres taronges* trobem el desig de l'amor, tema que també trobem a la cançó. *El reim del rei moro amb set pams de morro* en aquesta rondalla trobem dos tipus d'amor, l'amor filial i l'amor conjugal, ja que per amor la protagonista fa el que sigui pel seu pare i pel seu home.

El animals és un tema abundant dins les rondalles ja que aquests eren molt present a la vida d'antany. Hi ha rondalles on els animals són personificats i d'altres que els animals sols compleixen les seves funcions com a tals. A les cançons també son ben presents ja que es sobrevivia gràcies a ells s'utilitzaven tant per alimentar-se com per a realitzar treballs del camp. Els animals a les cançons no son fantàstics, sols compleixen les seves funcions. Rondalles amb animals personificats poden ser: *El rossinyol i la rossinyola, Es llop i s'euveia, Es corb i sa raboa, S'homo i es lleó, L'amor de les tres taronges...* rondalles amb animals sense personificació: *En Pere de sa coca, Es cavall del rei,...*

Els oficis també els trobem presents a ambdues composicions, podem trobar moltes cançons on son presents els diferents oficis i molt variats, tal com de la mateixa manera ho podem trobar dins les rondalles. A les rondalles trobem oficis com poden ser el de carboner, el fuster, l'estudiant, el lladre, el carnisser, el pescador, misser... i rondalles on hi surten son: *S'estudiant de sa cova de Salamanca, Es lladre fadri i es lladre casat, es fii des pescador, El rei i un carboner, Mestre Jaume Figuereta, El misser atabacat...*

Altres temes com el de camperoles de les cançons hi son presents a les rondalles però d'una manera més secundària ja que era el dia a dia de la gent a la rondalla on podem destacar aquesta tasca és a n' *En Pere de sa coca, El rei i un carboner*.

Hi ha temes com el religiós que no son gaire abundants com a tema únic dins la rondalla, però així i tot son ben presents a moltes rondalles, com poden ser, *Na Blancaflor, En Pere de sa coca, Mestre Jaume Figuereta, Un pas que succeí a Sant Pere amb el Bon Jesús i ets altres apòstols...*

També podem trobar rondalles narratives, tot i que n'hi ha moltes que estan influenciades per la fantasia, alguns exemples poden ser: *Es cavall del rei, En Pere de sa coca...* A la rondalla *Es cavall del rei* els fets que narra poden ser tots reals ja que són fets terrenals. A *En Pere de sa coca* el que trobem és la mort, la figura d'aquesta, seria un fet una mica més fantàstic ja que no només apareix aquesta sinó que fan una visita al seu jardí.

Troblem temes com la marina i pesca dins les cançons, però a les rondalles aquest temes no es reflecteixen gaire. El podem trobar dins rondalles com *Es soldat de marina*, suposo que les rondalles de marina també son abundants però en el recull d'en Jordi des Racó no les trobem recollides.

Dins les rondalles trobem altres temes que és més difícil trobar i reflectir dins les cançons els temes més importants són: l'orgull, fet que trobem a un bon grapat de rondalles, l'avarícia que també és ben present en les trames de les històries, la innocència des del caire d'arribar a veure el personatge com un babau, en les rondalles, aquest, és un paper quasi imprescindible ja que contem amb ell a una infinitat d'elles.

7. Conclusions

He pogut observar que hi ha una gran varietat de temes, d'alguns hi ha més presència recollida, d'altres n'hi ha manco. Aquesta diferència de reculls pens que es pot donar degut a la zona de recollida, a la gent a la qual se li ha pres testimoni, però també potser degut a l'interès que creava cada tema a la societat en general. Hi ha temes amb reculls molt abundants com potser el tema amorós, el tema camperol i els de vida humana, pens que aquest temes tenen aquesta abundància per que eren els temes més quotidians, els que vivien més dia a dia, formaven part de la seva vida. Tots els temes que he trobat formen part de la vida de les persones, però com ja he esmentat alguns temes cridaven més l'atenció a la gent, per tant eren els més explotats.

L'estudi de les cançons populars i de les rondalles Mallorquines pens que és interessantíssim, ja que a través d'ells podem conèixer una mica com vivien abans, com pensaven, quines coses eren quotidianes per a ells... en definitiva conèixer la vida dels nostres padrins o repadrins.

És important conèixer d'on venim, conèixer les tradicions dels nostres avantpassats i lluitar per mantenir-les, sols així podrem conservar la nostra cultura i podrem gaudir d'ella, si l'estudiem, la practiquem, la mantenim viva, és l'única manera que els nostres fills puguin gaudir d'ella i quan ells siguin adults també puguin inculcar-la als seus fills. Sols amb la recollint la nostra cultura i heretant-la de generació en generació podrem fer que aquesta no mori.

8. Referències bibliogràfiques

Alcover, A.M. (1983), *Aplec de Rondaies Mallorquines, d'en Jordi des Racó*. 8ª edició, tom: I – XXIV. Mallorca, edita: Editorial Moll.

Bassa, R. Cabot, M. Crespí, F. Díaz, R. Lladonet, J. (1995), Serra Mamerra, *cantarelles i cançonetes per a infants*. Mallorca, edita: Editorial Moll.

Bibiloni, B. (1980), *Cançoner de pedagogia musical, sobre cançons i refranys de Mallorca*. Mallorca, edita: Caixa de pensions “La Caixa”.

Maideu, J. (1988 i 1991), *Assaig, cançons i exercicis*. Vic: edita: EUMO editorial.

Massot i Planes, J. (1984), *Cançoner musical de Mallorca*. Mallorca: edita: Caixa de Balears, “Sa Nostra”.

Mòjer i Noguera, J. Classificades i ordenades per Cardell i Tomàs S. (2000), *Cançons populars mallorquines*. Mallorca: edita: institut d'Estudis Balearics.